

Ks. Kazimierz Matwiejuk

Inicjacja chrzcielna

Wstęp

W myśleniu, a także w praktyce ludzi ochrzczonych można dostrzec dwie charakterystyczne, choć wielce niepokojące, postawy. Pierwsza postawa ma zabarwienie pelagiańskie, bo przecenia własne możliwości w zakresie sensownego kształtowania swego życia, aż do samozbawienia. Druga natomiast jest naznaczona swoistym kwietyzmem. Wprawdzie nie kwestionuje zbawienia jako daru Bożego, ale zajmuje postawę bierną wobec obdarowania, które dokonało się mocą sakramentów świętych, zwłaszcza sakramentu chrztu.

Wcielony Syn Boży dokonał odkupienia świata. Mocą swej Paschy wyprowadził ludzkość z niewoli grzechu. Uczynił to z miłości do człowieka. Chrystus nic więcej nie uczyni dla zbawienia ludzi. On chce obdarowywać ich owocami swej Paschy. Ale te owoce człowiek ma przyjąć osobiście. Jako istota rozumna i wolna otwiera się na to obdarowanie wiarą i potwierdza otrzymany dar życiem z wiary. Człowiek przeżywa pierwsze uświęcenie w sakramencie chrztu.

1. Chrzest św. jako znak zanurzenia w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa

Wcielony Syn Boży określił istotę i sposób udzielania chrztu. Uczył, że jest on znakiem powtórnych narodzin (J 3, 5). A one dokonują się w znaku wody i mocą Ducha Świętego. Poleciał, aby obmycie chrzcielne było poprzedzone głoszeniem Jego ewangelii. „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody (...), uczyć je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 19-20). Ewangelizacja prowadzi do wiary, bo ta rodzi się ze słuchania słowa Bożego (Rz 10, 17). Wiara zaś jest konieczna do przyjęcia sakramentu chrztu. Dlatego Odkupiciel człowieka domagał się, aby apostołowie tym, którzy uwierzą, udzielali „chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (Mt 28, 19).

Jezus Chrystus mówił o konieczności chrztu do zbawienia. „Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony; a kto nie uwierzy, będzie potępiony. Tym zaś, którzy uwierzą, te znaki towarzyszyć będą: w imię moje złe duchy będą wyrzucać, nowymi językami mówić będą; węże brać będą do rąk, i jeśli by co zatrutego wypili, nie będzie im szkodzić. Na chorych ręce kłaść będą i ci odzyskają zdrowie” (Mk 16, 16-18).

Teologię chrzcielną sformułował nawrócony Szawel. Św. Paweł widział istotny związek między chrztem i śmiercią krzyżową oraz chwalebnym zmartwychwstaniem wcielonego Syna Bożego¹. „Czyż nie wiadomo wam, że my wszyscy, którzyśmy otrzymali chrzest zanurzający w Chrystusa Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć? Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani po to, abyśmy i my wkroczyli w nowe życie – jak Chrystus powstał z martwych dzięki chwale Ojca (...). Otóż, jeżeli umarliśmy razem z Chrystusem, wierzymy, że z Nim również żyć będziemy, wiedząc, że Chrystus powstawszy z martwych, już więcej nie umiera, śmierć nad Nim nie ma już władzy. Bo to, że umarł, umarł dla grzechu tylko raz, a że żyje, żyje dla Boga. Tak i wy rozumieście, że umarliście dla grzechu, żyjecie zaś dla

---

¹ Por. M. Qualizza, *Inicjacja chrześcijańska*, Kraków 2002.

zaś dla Boga w Chrystusie Jezusie” (Rz 6, 3-11).

Ochrzczony uczestniczy w misterium paschy Wcielonego Słowa. To Chrystus sam wprowadza w te tajemnice zbawienia poszczególnych ludzi. Czyni to w Kościele i przez Kościół przez znak wody i mocą Parakleta. Woda chrzcielna jest jednocześnie znakiem śmierci i znakiem nowego życia. Woda uśmierca, ale też jest konieczna do życia.

Udział ochrzczonego w śmierci wcielonego Syna Bożego oznacza tożsamość ich losu. A ten jest wyznaczony bezwzględny, synowskim posłuszeństwem Chrystusa wobec Ojca i bezinteresowną miłością wobec każdego człowieka. Natomiast w życiu ochrzczonego ta tożsamość losu realizuje się przez potraktowanie życia jako „miejsca” doświadczania zbawczej obecności Boga i pełnienia Jego woli. A to życie jest przeniknięte radością i pomyślnością, ale też trudami i ofiarą, aż do męczeństwa.

Ochrzczony przez doświadczanie śmierci Zbawiciela dorasta do zrozumienia sensu Jego wymogu, aby tracić swoje życie, by je odzyskać w pełni (J 12, 25). Dokonuje się to nie w sposób teoretyczny i deklaracyjny, ale praktycznie, m.in. przez zaangażowanie się w czynienie dobra, umiejętność przyjmowania niesprawiedliwości, gotowość przebaczenia winowajcom, a nade wszystko miłowania nieprzyjaciół (Mt 5, 44).

Człowiek ochrzczony przez przyjęcie tego sakramentu otwiera się na doświadczenie krzyża. Ten zaś ma sens. Ukazał go Ukrzyżowany, który zmartwychwstał. Chrystus przyjął niesprawiedliwość, zdradę najbliższych, brutalność oprawców i śmierć. Nie użył swej boskiej władzy, aby się od tych niesprawiedliwości uwolnić. On umarł, ale trzeciego dnia zmartwychwstał (Flp 2, 6-8). Tak zwyciężył śmierć i w ten sposób ukazał nowy, bo Boski, wymiar ludzkiego życia (Rz 6,4).

Ochrzczony zanurzony w śmierci swego Zbawiciela umie patrzeć na krzyż i śmierć Jego wzrokiem. Ma świadomość, że w Nim, pogrzebanym w wodzie chrztu, została przezwyciężona śmierć grzechu mocą Paschy Chrystusa i zostało zapoczątkowane życie Boże, także Jego świętość i sprawiedliwość².

Chrzest daje udział w Chrystusowym zmartwychwstaniu. Ochrzczony umarł dla grzechu i już w nim nie żyje (Rz 6, 2). Ten udział w rezurekcji Wcielonego Słowa skutkuje nie tylko wolnością od grzechu, ale nowością życia w Bogu³. Tę nowość życia urzeczywistnia Paraklet. Apostołowie tak uczyli: „niech każdy z was przyjmie chrzest (...) na odpuszczenie grzechów waszych, a otrzymacie w darze Ducha Świętego” (Dz 2, 38). Otrzymany Duch jest „Duchem Chrystusa” (Rz 8, 9. 11; 1 Kor 6, 19). On ożywia i przemienia wewnętrznie człowieka. Czyni go „nowym stworzeniem”, bo ochrzczony otrzymuje nowy sposób istnienia. Otrzymuje życie w Zmartwychwstałym. Tak staje się uczestnikiem Boskiej natury (2 P 1, 4). Paraklet upodabnia ochrzczonego do wcielonego Syna Bożego⁴.

2. Chrzest wtajemnicza w misterium Kościoła

Chrzest włącza neofitów do wspólnoty nowego Ludu Bożego, Kościoła. Ochrzczeni pozostając w zbawczej wspólnocie z Chrystusem, budują Jego mocą wspólnotę między sobą i z innymi ludźmi. Apostoł Paweł tak to wyjaśnił: „Bo wy wszyscy, którzy zostali-

² P. Goyret, *Namaszczenie Duchem: chrzest i bierzmowanie*, Warszawa 2006, s. 39-41.

³ KKK 1263.

⁴ S. Kępa, *Chrzest święty – sakrament nie tylko dzieciństwa*, Częstochowa 2008, s. 61-62.

ście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa. Nie ma już Żyda ani poganina, nie ma już niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem jesteście kimś jednym w Chrystusie Jezusie” (Ga 3, 26-28). Ochrzczeni jednoczą się ze sobą więzami wiary do takiego stopnia, że stają się „jedno w Chrystusie”. Oni nie tracą swojej osobowej odrębności i tożsamości, ale wszelkie inne różnice, wynikające z różności płci, rasy, przynależności państwowej czy cywilizacyjnej, ich nie konfliktują.

Godność dzieci Bożych, wspólna wszystkim ochrzczonego, kształtuje relacje między nimi i z innymi ludźmi w klimacie tej relacji, jaka jest między osobami w Trójcy Świętej⁵. Ochrzczeni są dla siebie bliźniami, ponieważ mają wspólnego Ojca, Boga. Ich relacja z Bogiem ma charakter synowskiego oddania. Dlatego też ich relacje między sobą nie są układem pan i sługa, ale są relacjami braterskimi. Wszyscy bowiem są równi pod względem godności. Bogactwo misterium Kościoła przybliżają i wyjaśniają różne obrazy biblijne (zob. KK 6).

Ochrzczeni w jednym Duchu stanowią duchowe Ciało Chrystusa paschalnego (1 Kor 12, 13). Ich powołaniem jest dawanie świadectwa o wierze w Niego słowem i życiem wg Jego woli, by budować Kościół. To świadectwo umacnia wierzących, a dla niewierzących stanowi znak zbawienia (KK 11). Ochrzczeni przyjmują na siebie odpowiedzialność za przyjęte Boże łaski i dary. A te są udzielane nie tylko dla ich dobra osobistego, ale dla budowania wspólnoty Kościoła, zatem współodpowiedzialności za zbawienie innych. Chrzest daje także prawa, nade wszystko prawo do przyjmowania innych sakramentów świętych, zgłębiania słowa Bożego i korzystania z pomocy duchowych, których nośnikiem jest wspólnota Ludu Bożego⁶.

3. Chrzest w życiu i misji Kościoła

Inicjacja chrzcielna jest ciągle aktualnym programem pracy duszpasterskiej. Taki program jest podjęty i realizowany w mojej diecezji, w diecezji siedleckiej. Pasterz Kościoła siedleckiego, bp Zbigniew Kiernikowski, zaproponował wspólną refleksję nad tajemnicą chrztu świętego oraz konkretne formy pracy w tym zakresie. Chrzest bowiem stanowi początek i fundament życia chrześcijańskiego. Konieczne jest także stałe pogłębianie osobistej świadomości chrzcielnej, ponieważ chrzest jest treścią życia poszczególnych chrześcijan i wspólnot chrześcijańskich. Biskup w 2005 r. zaproponował, „byśmy w naszej diecezji przez najbliższe lata pochylili się nad tą tajemnicą i w świetle Objawienia dostępnego dla nas na kartach Pisma Świętego oraz w nauczaniu Kościoła spojrzeli na rozumienie i przeżywanie tego sakramentu”⁷. W tym pochyleniu się nad chrztem chodzi o solidną wiedzę teologiczną o sakramencie powtórnych narodzin, ale nade wszystkim o zrozumienie, że on ma fundamentalne znaczenie dla codziennego życia człowieka ochrzczonego. Winien ustawicznie oddziaływać na to życie.

Praca jest prowadzona w małych grupach. A zgłębianie tajemnicy chrztu polega na

⁵ Zob. W. Dąbrowski, *Trójca Święta w świetle komentarza św. Tomasza z Akwinu do Corpus paulinum*, Warszawa 2010, s. 198-300.

⁶ Por. KKK 1269.

⁷ Zob. Z. Kiernikowski, *Chrzest w życiu i misji Kościoła*, <http://www.diecezja.siedlce.pl/biskupi.php?i=11&r=3&lp=11> (12. 11. 2010).

wspólnym czytaniu i rozważaniu tekstów biblijnych. Uczestnicy otrzymują materiały, pomocne do zrozumienia wskazanych tekstów i zastosowania ich treści do swojego życia. Tak ma się dokonywać formacja, nie tylko intelektualna, ale przede wszystkim dojrzwienie ochrzczonego w świadomości jego własnej tożsamości. To zaś jest łatwiejsze i owocniejsze w klimacie braterskich relacji i współpracy z bliźnimi.

Począwszy od 2005 r. jest realizowany trzyetapowy program tej pracy. Pierwszy etap stanowiło wnikanie jej uczestników w poznanie zamysłu Boga w stosunku do człowieka, oraz uświadomienie sytuacji człowieka po grzechu. Ten akt nieposłuszeństwa wobec Stwórcy spowodował bolesne konsekwencje, zarówno w życiu osobistym grzesznika, jak też w jego życiu wspólnotowym. Praca koncentrowała się wokół następujących tematów: Stworzenie człowieka na obraz i podobieństwo (Rdz 1, 26-31; 2, 4b-25), grzech i jego skutki bezpośrednie, oraz dalsze konsekwencje grzechu – wymiar społeczny. „Bóg nie stworzył człowieka jako grzesznego, lecz człowiek stał się takim przez nadużycie wolności, jaką został obdarzony. Trzeba więc najpierw sięgnąć do pierwotnego, oryginalnego zamysłu Boga w stosunku do człowieka, czyli do tego, jak Pan Bóg człowieka pojął i jakim go stworzył – jaka była sytuacja człowieka przed grzechem. Tylko w świetle tych prawd i wydarzeń możemy pojąć, kim jest człowiek, co w nim funkcjonuje dobrze, a co jest błędem i co potrzebuje naprawy”⁸.

W drugim etapie zgłębiano zbawcze ingerencje Boga w historii człowieka. Ich szczytem jest pascha Jezusa Chrystusa. Jego dzieło odkupienia nie jest jednak „prostym powrotem do stanu sprzed grzechu czy odtworzeniem tego stanu, lecz *nowym stworzeniem*. Dlatego Pan Bóg od samego początku, po grzechu człowieka, dał obietnicę swojej interwencji, obwieścił *protoewangelię*” (zob. Rdz 3,15). Bóg zawierał różne przymierza z ludźmi. W Jezusie zostało zawarte Nowe Przymierze w Jego krwi. Jest ono połączone z obietnicą życia wiecznego. Człowiek wchodzi w nie przez wiarę i chrzest⁹.

Trzeci etap stanowiła refleksja o Ziemi Obiecanej. Ona jest elementem historii zbawienia, jednocześnie jest zapowiedzią i obrazem nowego przymierza. „Do Ziemi Obiecanej nie wszedł nikt z tego pokolenia, które wyszło z Egiptu, a każdy mężczyzna z nowego pokolenia musiał zostać obrzezany przed wejściem do Kanaanu, (...), nikt z nas, kto nie pozwoli na obrzezanie swojego serca, które dokonuje się w chrzcie, nie posiada danej mu przez Boga obietnicy zjednoczenia się z Nim”¹⁰.

Każdy temat zawiera konspekt w postaci punktów do indywidualnej refleksji i medytacji. Są także sformułowane pytania pomocne do spojrzenia na własne życie w kontekście i świetle rozważanego tematu.

Praca odbywa się w małych, pięcio-, sześć- czy siedmioosobowych zespołach i w kilku kręgach, mianowicie: ogólnodiecezjalnym, dekanalnym i parafialnym. W spotkaniach ogólnodiecezjalnych uczestniczą przedstawiciele poszczególnych dekanatów,

⁸ Zob. Z. Kiernikowski, *Chrzest w życiu i misji Kościoła*, Część I, *Boża wizja człowieka*, *Materiały na rok 2005/2006*, Nakładem Kurii Diecezjalnej w Siedlcach, Siedlce 2005, s. 4.

⁹ Zob. Z. Kiernikowski, *Chrzest w życiu i misji Kościoła*, Część II, *Reakcja Boga na grzech – obietnica i przymierze*, *Materiały na rok 2006/2007*, Nakładem Kurii Diecezjalnej w Siedlcach, Siedlce 2006, s. 3.

¹⁰ Zob. Z. Kiernikowski, *Chrzest w życiu i misji Kościoła*, Część III, *Ziemia Obiecana - obietnica i sprzeniewierzenie się*, *Materiały na rok 2007/2008*, Nakładem Kurii Diecezjalnej w Siedlcach, Siedlce 2007, s. 5.

dziekan lub wicedziekan, referent ds. liturgii i dwie osoby świeckie z każdego dekanatu. W kręgu dekanalnym uczestniczą księża proboszczowie i przynajmniej dwie osoby świeckie z każdej parafii. Wreszcie są spotkania w kręgu parafialnym. Tu ilość grup zależy od liczby osób gotowych do podjęcia takiej formy pracy. Dla ułatwienia przeprowadzenia tych spotkań zostały przygotowane odpowiednie pomoce. Natomiast nad ich przebiegiem czuwają duszpasterze, w szczególności księża proboszczowie.

4. Teologiczna refleksja o sakramencie chrztu

Pogłębianiu świadomości liturgicznej, również chrzcielnej, służy także teologiczna refleksja. Jedną z jej form są sympozja. Sympozja liturgiczne w diecezji siedleckiej zostały zainicjowane przez Pasterza diecezji jesienią 2004 r. Mają one formułę otwartą. Są skierowane do wszystkich zainteresowanych tą problematyką. Większość uczestników sympozjum, zwykle w liczbie od 300-350 osób, stanowią świeccy reprezentanci parafii, ruchów i wspólnot kościelnych. Uczestniczą także duszpasterze, alumni seminarium duchownego, jak również członkowie instytutów życia konsekrowanego. Dotychczas odbyło się osiem takich sympozjów. Pierwsze było poświęcone Liturgii i ewangelizacji (16. 10. 2004)¹¹, a przedmiotem drugiego była Eucharystia jako świętowanie paschy Jezusa Chrystusa i Kościoła (16. 04. 2005)¹².

Refleksji teologicznej i pastoralnej o sakramencie powtórnych narodzin było poświęconych pięć kolejnych sympozjów liturgicznych. Pierwsze z nich, chronologicznie trzecie, miało miejsce 19 listopada 2005 r. Dotyczyło zagadnienia: „Chrzest w życiu i misji Kościoła”. Ukazano wiarę jako istotny warunek udzielania chrztu. Wiara rodzi się ze słuchania słowa Bożego (Rz 10,17) i prowadzi do sakramentu. Katechumenat przedchrzcielny jest drogą do wiary i życia chrześcijańskiego¹³. Człowiek jest wezwany do wiary dojrzałej. Ona jest warunkiem życia tajemnicą śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. W to misterium paschalne wcielonego Syna Bożego zanurza sakramentalny chrzest. Potrzebny jest, wprost konieczny, także katechumenat pochrzcielny¹⁴.

Czwarte sympozjum odbywało się pod hasłem: „Wspólnota parafialna środowiskiem przygotowania do chrztu” (28. 10. 2006)¹⁵. W społeczeństwie chrześcijańskim naturalnym środowiskiem katechumenalnym winna być rodzina. Owszem, ona ma do pomocy różne struktury życia eklezyjalnego, przede wszystkim parafię. Współcześnie rodzina chrześcijańska jest zagrożona w swojej tożsamości. Traci zdolność bycia wspólnotą wiary, nadziei i miłości. Dlatego coraz częściej na parafię spada odpowiedzialność za wychowanie człowieka w wierze. Dotyczy to zarówno dorosłych kandydatów do chrztu, jak też ludzi ochrzczonych, którzy nie rozumieją swej nowej godności dzieci

¹¹ *Liturgia i ewangelizacja. Materiały z pierwszego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 16 października 2004 r., red. W. Kazimieruk, I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2005.

¹² Zob. *Eucharystia świętowaniem Paschy Jezusa i Kościoła, Materiały z drugiego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 16 kwietnia 2005 r., red. W. Kazimieruk, I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2005.

¹³ Krakowiak Cz., *Katechumenat chrzcielny dorosłych w dokumentach posoborowych*, Lublin 2003.

¹⁴ A. Sielepin, *Katechumenat pochrzcielny*, „Anamnesis” 12 (1997), s. 45-55; zob. *Chrzest w życiu i misji Kościoła (I)*, *Materiały z trzeciego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce (19. 11. 2005), red. K. Kazimieruk, I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2008.

¹⁵ *Chrzest w życiu i misji Kościoła (II)*, *Materiały z czwartego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce (28. 10. 2006), red. I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2007.

Bożych i poprzestają tylko na werbalnym zapewnieniu, że są chrześcijanami. Nie są też w stanie wprowadzać w swoje codzienne życie treści sakramentu powtórnych narodzin. Dlatego parafia ma być wspólnotą katechumenalną, zatem pomocną w przygotowaniu do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, jak też pomagającą ochrzczonym we wzrastaniu w wierze. Doświadczenia świadomych chrześcijan, kształtowane w małych grupach, mogą owocnie promieniować na innych ludzi¹⁶.

Piąte sympozjum było poświęcone katechumenatowi. Jego temat brzmiał: „Katechumenat rodzinny – rodzice chrzestni – gwaranci” (20. 10. 2007)¹⁷. Podkreślano potrzebę katechumenalnej formacji w rodzinie. Taki katechumenat ma biblijne podstawy. W Kościele starożytnym rodzice i poręczyciele spełniali rolę i wypełniali zadania „gwarantów”. Dzisiaj taką funkcję pomocniczą w wychowaniu w wierze spełniają rodzice chrzestni¹⁸. Postulowano, aby duszpasterze jeszcze ściślej i efektywniej niż dotąd współpracowali z rodzicami naturalnymi i chrzestnymi w przygotowaniu katechumena do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, ale także w okresie mistagogii¹⁹.

Przedmiotem refleksji w ramach szóstego sympozjum liturgicznego były „Obrzędy katechumenatu sprawowane w Wielkim Poście”²⁰. O inicjacyjnych aspektach liturgii Wielkiego Postu w starożytnym katechumenacie mówił salezjanin ks. prof. Roman Murawski z UKSW w Warszawie. Natomiast ks. prof. Czesław Krakowiak z KUL przybliżył „Okres oczyszczenia i oświecenia w obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych – obrzęd wybrania”. Ordynariusz siedlecki, bp Zbigniew Kiernikowski, mówił o elementach biblijno-teologicznych trzech skrutyniów wielkopostnych. Natomiast prof. Jan Grosfeld z UKSW wygłosił wykład o wymiarze egzystencjalnym obrzędów przekazania symbolu wiary i modlitwy „Ojcze nasz” oraz obrzędu oddania symbolu wiary. O znaczeniu i treści obrzędu Effatha oraz wyborze chrześcijańskiego imienia mówił ks. dr Wiesław Kazimieruk, rektor WSD w Siedlcach.

Siódme sympozjum liturgiczne miało miejsce 24. 10. 2009 r. Ono także wpisało się w realizację programu duszpasterskiego diecezji „Chrzest w życiu i misji Kościoła”. Tematem sympozjum były obrzędy tego sakramentu. Omówiono różne aspekty liturgii

¹⁶ Referat nt. wizji odnowionej parafii, jako wspólnoty wspólnot, u której podstaw leży sakrament chrztu, i która prowadzi do pełnego przeżywania tego sakramentu w kościelnej wspólnocie, wygłosił ks. dr hab. Marian Kowalczyk SAC, prof. UKSW. Ks. dr Maciej Krulak z diecezji kaliskiej mówił o katechumenalnym charakterze duszpasterstwa parafialnego, a ks. Roman Litwińczuk, moderator generalny Ruchu Światło-Życie, przybliżył katechumenalny charakter formacji w tym Ruchu. Ruch Światło-Życie jest jednym z możliwych środków odnowienia katechumenatu w parafii.

¹⁷ Zob. *Chrzest w życiu i misji Kościoła* (III), *Materiały z piątego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce (20.10.2007), red. I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2008.

¹⁸ Zob. E. Stencel, *Przygotowanie rodziców i chrzestnych w parafii do chrztu ich dzieci*, „Roczniki Teologiczne”, tom XLIII, zeszyt 6 – 1996, Lublin 1996, s. 59-71.

¹⁹ Bp Zbigniew Kiernikowski dokonał wprowadzenia do sympozjum: „Wszyscy jesteście powołani do bycia gwarantami wiary”. Referaty wygłosili: dr Krzysztof Mielcarek, KUL: „Biblijne podstawy instytucji katechumenatu rodzinnego i poręczycieli”, ks. dr Mariusz Majewski, PTW, Wrocław: „Historia katechumenatu i perspektywy jego odnowy”, ks. dr hab. Bogdan Czyżewski, prof. UAM: „Rola i znaczenie „gwarantów” w Kościele starożytnym oraz funkcja rodziców chrzestnych dzisiaj”, ks. dr Leszek Slipek, proboszcz z Warszawy: „Doświadczenia proboszcza we współpracy z rodzicami i rodzicami chrzestnymi w sakramentach inicjacji chrześcijańskiej”.

²⁰ *Chrzest w życiu i misji Kościoła* (IV), *Materiały z szóstego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce (15. 11. 2007), red. I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2008.

chrzcielnej. Przybliżano wymowę znaków, które są w niej stosowane oraz ich treści i znaczenie tychże dla chrześcijańskiego życia. Uwieńczeniem tego sympozjum była celebrowanie Eucharystii, podczas której Pasterz diecezji ochrzcił dziecko. Dokonał tego przez zanurzenie²¹.

Ósme sympozjum liturgiczne przebiegało pod hasłem: „Mistagogia – pogłębione wtajemniczenie” (23. 10. 2010)²². Mistagogia jest nieodzownym etapem chrześcijańskiej inicjacji²³. Spełnia ona rolę przewodnika, który poznał tajemnicę Jezusa Chrystusa i umie ją przekazać innym, ukazując związek tej tajemnicy z życiem ochrzczonego. W pierwszych wiekach katecheza mistagogiczna była adresowana do ludzi dorosłych. Wtedy, zasadniczo ludzie dorośli przyjmowali sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Tak też wchodził do wspólnoty Kościoła. Katecheza mistagogiczna była wyrazem troski pasterzy o świadomą i dojrzałą wiarę nowych chrześcijan²⁴.

Katecheza mistagogiczna jest konieczna ochrzczonej, którzy przyjęli chrzest w dzieciństwie. Dzięki niej mogą oni lepiej zrozumieć, jak wielkie tajemnice zostały im powierzone oraz zaakceptować je egzystencjalnie, więc przenieść ich treść do swojej codzienności. Taka katecheza jest bardzo wskazana rodzicom naturalnym i chrzestnym. Oni reprezentują Kościół. W jego wierze chrzci się ich dzieci²⁵. Głównym mistagogiem w Kościele jest Duch Święty. On wprowadza ochrzczonej w rozumienie słowa Bożego i sakramentów św.

Mistagogia otwiera człowieka na sferę Boską i transcendentalną. Tajemnica Jezusa Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego jest niezmiennie obecna w sakramentach Kościoła. Ale udział w liturgii bez wiary jest swoistym świętokradztwem. Bóg przychodzi do człowieka także w swoim słowie. Ono wprowadza słuchacza w niekończący się proces inicjacji chrześcijańskiej, w którym Bóg zajmuje pierwsze miejsce.

Chrześcijanin już na ziemi uczestniczy w tajemnicy paschalnej Chrystusa. Sakramentalne wprowadzenie w tę tajemnicę dokonuje się dość prosto. Jednak na życie jej treść przekłada się z wielkim trudem. Dlatego potrzebna jest stała formacja chrześcijań-

---

²¹ Prelegentami byli: bp dr hab. Zbigniew Kiernikowski, prof. UAM: „Znak chrztu – zanurzenie”, ks. dr hab. Andrzej Kiciński z KUL: „Czas i miejsca chrztu oraz obrzędy przyjęcia”, ks. dr Andrzej Krasowski z MWSD w Lublinie: „Wyrzeczenie się zła i wyznanie wiary”, o. Andrzej Bujnowski OP: „Teologiczna wymowa architektury bazylik”, ks. dr hab. Mirosław Mróz z UAM: „Znaczenie obrzędów wyjaśniających”, oraz p. Gizela Maria Skop z Instytutu Niepokalanej Matki Kościoła: „Śpiew w liturgii chrzcielnej”; zob. *Chrzest w życiu i misji Kościoła* (V), *Materiały z siódmego sympozjum liturgicznego Diecezji Siedleckiej*, Siedlce, (24. 10. 2009), red. I. Chłopkowska, Warszawa - Siedlce 2010. Referaty wygłosili: bp Zbigniew Kiernikowski: wprowadzenie i podsumowanie, ks. prof. dr hab. Zbigniew Wit z KUL: „Mistagogia jako stała formacja chrześcijańska”, ks. dr hab. Bogusław Migut z KUL: „Mistagogiczny wymiar okresu wielkanocnego”, ks. dr Jerzy Duda WSD, Siedlce: „Katecheza mistagogiczna Ojców Kościoła i jej aktualność dzisiaj”, oraz o. dr Ryszard Szmydki OMI z Poznania: „Wspólnota wierzących – środowisko doświadczenia paschalnego misterium Chrystusa”.

²² Zob. J. Kopeć, *Formacja liturgiczna, czyli mistagogia w liturgii i przez liturgię*, w: *Mistagogia a duchowość*, red. A. Żądło, Katowice 2004, s. 23-38.

²³ Zob. S. Cichy, *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych inspirującym źródłem dla mistagogii*, w: *Mistagogia a duchowość...*, s. 72-80.

²⁴ Zob. Kongregacja ds. Nauki Wiary, *Instrukcja o chrzcie dzieci* (20.10.1980), „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie” 12 (1982), s. 341-354; S. Kępa, *Chrzest święty – sakrament nie tylko dzieciństwa*, Częstochowa 2008; J. Kopeć, *Chrzest dzieci*, w: *Misterium liturgii w Katechizmie Kościoła katolickiego*, red. J. Kopeć. Opole 1995 s. 41-50.

ska, by mieć w sobie Ducha Jezusa Chrystusa.

Formacja mistagogiczna prowadzi do tego, by zjednoczenie z Chrystusem owocowało jednością wierzących. Prawdziwy cud zbawczy polega na tym, że różni ludzie mogą żyć w jedności, potrafią sobie przebaczać i wzajemnie się miłować. Życie wspólnoty wierzących konstituują trzy elementy, mianowicie: słowo Boże, sakramenty i eklezjalna wspólnota osób. We wspólnotach parafialnych trzeba ożywiać wspólnotowe słuchanie słowa Bożego i doświadczenie Kościoła. Inaczej te wspólnoty staną się bezpłodne, bo nie pozwolą na poczęcie nowego życia przez obwieszczenie Ewangelii. Podczas sympozjów było miejsce na świadectwa i dyskusje. Na zakończenie uczestnicy sympozjum celebrowali Liturgię godzin, bądź Eucharystię. Uczestniczyli też w agapie.

Zakończenie

Chrzest święty, jako sakrament narodzin z wody i Ducha, wprowadza człowieka w misterium Chrystusa i we wspólnotę Kościoła. Ochrzczony uczestniczy w tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Wcielonego Słowa. Jest przybrany dzieckiem Bożym. Chrzest zapoczątkowuje osobistą więź ochrzczonego z Odkupicielem człowieka, który jest też Głową Kościoła.

Reforma liturgiczna po Vaticanum II zaowocowała obrzędami chrztu dzieci, dostosowanymi do sytuacji niemowląt²⁶. Dorośli katechumeni otrzymali swoją drogę inicjacji chrześcijańskiej. Została ona zawarta w księdze liturgicznej „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich”²⁷.

Praktyka duszpasterska stara się realizować postulaty odnowionej liturgii chrzcielnej. Ciągłe jednak trzeba pouczać wiernych o istocie sakramentów św., zwłaszcza sakramentu powtórnych narodzin²⁸. Na wspólnotach parafialnych, zwłaszcza na duszpasterzach, spoczywa obowiązek przygotowania katechumenów do chrztu. Duszpasterze powinni też pamiętać, że już sama celebracja chrzcielna, dokonywana w dyscyplinie wiary, jest formą katechezy mistagogicznej.

---

²⁶ Zob. Episkopat Polski, *Instrukcja duszpasterska o udzielaniu sakramentu chrztu świętego dzieciom* (1975), www.kkbids.episkopat.pl/dokumentydep/chrzest.htm (12. 10. 2009).

²⁷ S. Czerwik, *Historyczno-liturgiczne podłoże rytuału Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, „Anamnesis” 8 (1996), s. 19-34.

²⁸ Zob. Biskup Siedlecki Zbigniew Kiernikowski, *Wskazania dla duszpasterzy Diecezji Siedleckiej w sprawie udzielania sakramentów*, L.dz. 61/2010, Siedlce, dnia 23 stycznia 2010 r.